לֹא אָדוֹן קֶרֶן בְּחֻצַּר הַנִּיזָק מִקֶּרֶן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֶלָּא אֲנִי אָדוֹן קֶרֶן בְּחֻצַּר הַנִּיזָק מִרֶגֶל בְּחֻצַּר הַנִּיזָק, וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁהַהֶקֵּל עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל שְׁפָטוֹרִים בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, הַחֲמִיר בְּקֶרֶן לְחייבו בְּחֻצַּי נזק, בְּמָקוֹם שֶׁהַחֲמִיר עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל בִּרְשׁוּת הַנִּיזָק לְחייבם בנזק שלם, הָאִם אֵינוֹ דִּין שֶׁנַּחֲמִיר בְּקֶרֶן בְּחֻצַּר הַנִּיזָק לְחייבו נזק שלם. אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים, גַּם עַל קַל וָחוֹמֶר זֶה יֵשׁ לוֹמַר דַּיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן, מַה קֶּרֶן בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חייבת רַק חֲצִי נֶזֶק, אַף בִּרְשׁוּת הַנִּיזָק חייבת רַק חֲצִי נֶזֶק:

גמרא

הגמרא דנה במחלוקת רבי טרפון וחכמים. מקשה הגמרא: וְרַבִּי טַרְפוֹן, הָאִם לַיִת לֵיהּ – אינו סובר שַׁדַּיּוֹ לבא מן הדין להיות כנידון, וְהָא – הלא הכלל שַׁדַּיּוֹ לבא מן הדין להיות כנידון מִדְּאוֹרַיְיתָא הוּא, דְּתַנְיָא, מִדִּין כָּל וָחוֹמֶר כֵּיצַד – מה המקור שדורשים קל וחומר. שנאמר לאחר שמרים ואהרן דברו על משה, ומרים נענשה בצרעת (במדבר יב יד) 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת יָמִים תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה', כלומר, הלא אילו היה אביה מראה לה פנים זועפות היא היתה נכלמת שבעה ימים, כָּל וָחוֹמֶר לַנִּזוֹפָה על ידי הַשְּׁכִינָה שעליה להיכלם כפליים בשיעור אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם, אֶלָּא שאף על פי כן אמר הקדוש ברוך הוא שמרים תסגר רק שבעה ימים, כיון שַׁדַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן, כלומר, שדין הנזופת על ידי השכינה לא יהיה יותר חמור מהנזופת על ידי אביה. ומבואר בברייתא ש'דיו לבא מן הדין להיות כנדון' הוא מדאוריתא, ואיך רבי טרפון לומד שקרן ברשות הניזק חייבת נזק שלם בקל וחומר מקרן ברשות הרבים שחייבת רק חצי נזק. מתרצת הגמרא: כִּי לַיִת לֵיהּ – האופן שאין לפי רבי טרפון את הלימוד של דַּיּוֹ לבא מן הדין להיות כנידון, הוא רק הֵיכָא דְּמִפְרֵשׁ – במקום שמופרך הקל וָחוֹמֶר, אבל הֵיכָא דְּלֹא מִפְרֵשׁ – במקום שלא מופרך הקל וָחוֹמֶר, אִית לֵיהּ – יש לרבי טרפון את הלימוד שַׁדַּיּוֹ לבא מן הדין להיות כנדון. וממילא הָתָם – במעשה מרים שִׁבְעָה ימי ההרחקה מחמת נזיפה דְּשָׁכְנָה לֹא כְּתִיבִי בתורה במקום אחר, ולומדים אותם רק על ידי הקל וחומר, אָתָא – בא הַקַּל וָחוֹמֶר וְאַיְיתֵי – ולימד שמרים צריכה אַרְבְּסַר – ארבעה עשר ימי הסגר, וְאָתָא – ובא הכלל של 'דַּיּוֹ' וְאַפֵּיק – והוציא מחיוב ההסגר שִׁבְעָה ימים וְאוֹקֵי – והעמידו על שִׁבְעָה ימים, ונמצא שהקל וחומר הועיל ללמד את הסגר שבעה ימים אלו, אֲבָל הָכָא – בחיוב קרן בחצר הניזק, חֲצִי נֶזֶק בקרן כְּתִיב במפורש בין ברשות הרבים ובין בחצר הניזק, וְאָתָא – ובא הַקַּל וָחוֹמֶר וְאַיְיתֵי – ולימד שחייב לשלם עוד חֲצִי נֶזֶק אַחֲרִינָא [– אחר], וְנַעֲשֶׂה חיובו בחצר הניזק נֶזֶק שָׁלֵם, וממילא אִי דְּרִשְׁתְּ 'דַּיּוֹ' וחיובו בחצר הניזק יהיה רק חצי נזק, נמצא שאֲפִרֵיךְ לֵיהּ קַל וָחוֹמֶר – שהקל וחומר הופרך לגמרי ואינו מלמד כלום, ולכן לא אומרים 'דיו לבא מן הדין להיות כנידון' באופן זה.

שואלת הגמרא: וְרַבָּנָן הסוברים ש'דיו' נאמר אף באופן שהוא פורך את הקל וחומר, מדוע לא חילקו כדברי רבי טרפון. משיבה הגמרא: רבנן לא חילקו כך משום שגם שִׁבְעָה ימים של הסגר מחמת נזיפה דְּשָׁכְנָה, כְּתִיבִי בתורה, והיינו יודעים אותם גם לולא הקל וחומר, שנאמר (שם) 'תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים', ואף על פי כן נאמר 'דיו לבא מן הדין להיות בנידון' שמרים לא תיסגר יותר משבעה ימים, ונמצא שה'דיו' פורך את כל הקל וחומר מנזיפת האב לנזיפת השכינה, ומוכח שאף במקום שהקל וחומר נפרך לגמרי אומרים דיו לבא מן הדין להיות כנידון.

שואלת הגמרא: וְרַבִּי טַרְפוֹן שחילק בין 'דיו' שנאמר לגבי הסגר מרים ל'דיו' שנאמר לגבי קרן בחצר הניזק, מנין לו לחלק כן, הלא בהסגר מרים נאמר 'דיו' אף על פי שבכך נפרך הקל וחומר, וכמו שביארו רבנן. משיבה הגמרא: הָהוּא 'תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה' לֹא בא ללמד את חיוב ההסגר בנזיפת השכינה, אלא ללמד דְּדַרְשִׁינַן – שדורשים את הכלל ש'דַּיּוֹ לבא מן הדין להיות כנידון' הוּא בא, ולכן אינה חייבת בהסגר ארבעה עשר ימים, ואם כן, ה'דיו' שנאמר לגבי מרים הוא רק באופן שהקל וחומר לא נפרך לגמרי, אבל באופן שהקל וחומר נפרך לגמרי לא אומרים 'דיו לבא מן הדין להיות כנידון'.

שואלת הגמרא: וְרַבָּנָן שדרשו את הפסוק 'תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה', מדוע נכתב הפסוק 'וְתִסָּגֵר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים'. משיבה הגמרא: הַהוּא – 'וְתִסָּגֵר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים' בא להשמיענו דַּאֲפִילּוּ בְּעָלְמָא – בשאר דרשות קל וחומר דְּדָרְשִׁינַן – דורשים דַּיּוֹ לבא מן הדין להיות כנדון, וְלֹא תֵּאמַר ש'דיו' נאמר דווקא הָכָא – בהסגר מרים מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שהתפלל על מרים שלא תלקה בצרעת ולא תהיה צריכה הסגר, אֲבָל בְּעָלְמָא לֹא, קָא מַשְׁמַע לָן שדין זה נאמר בכל קל וחומר.

הגמרא דנה האם יש מי שאינו סובר כלל את 'דיו לבא מן הדין להיות בנידון': אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי, וְהָא – הלא מצינו לְהַאי תַּנָּא דְּדֵרֵישׁ 'דַּיּוֹ' כלל וְאַף עַל גַּב דְּלֹא מַפְרֵיךְ הקל וָחוֹמֶר מחמת ה'דיו', דְּתַנְיָא, קָרֵי בְּזָב מַגִּיעַ שמטמא במגע ובמשא, וְדִין הוּא – דין זה נלמד מקל וחומר, וּמָה רוק הקל שהוא טָהוֹר בְּמקרה שיוצא מן הַטָּהוֹר, מכל מקום הוא טָמֵא בְּמקרה שיוצא מן הַטָּמֵא – זב שנאמר (ויקרא טו ח) 'וְכִי יָרֹק הַזָּב בַּטָּהוֹר', ודרשו חכמים (נידה נה:) לרבות את מה שביד הטהור, כגון זב שירק בדבר טהור הנמצא ביד הטהור ונמצא הטהור נושא את רוק הזב ונטמא בזה, קרי החמור שהוא טָמֵא בְּמקרה שיוצא מן הַטָּהוֹר האם אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא טָמֵא בְּמקרה שיוצא מן הַטָּמֵא – הזב. מוכיחה הגמרא, וְקָא מַיְיתֵי לָהּ – הברייתא מביאה דרשה זו בֵּין לְטומאת מַגָּע וּבֵין לְטומאת מַשָּׂא. וְאַמַּאי – ומדוע שכבת זרע שיוצאה מזב מטמאת גם במשא, נַיְיתָא דַּאֲהָנֵי – שהועיל הקל וָחוֹמֶר לְלמוד טומאת מַגָּע בקרי היוצא מן הזב, וְאַהֲנֵי – והועיל הכלל של 'דַּיּוֹ' לבא מן הדין להיות כנידון' לְאַפּוֹקֵי – למעט דין טומאת מַשָּׂא בקרי של זב, שהרי שכבת זרע של אדם טהור, שממנה אנו לומדים קל וחומר, אינה מטמאת במשא אלא רק במגע, ו'דיו' זה אינו פורך את הקל וחומר לגמרי, שהרי אנחנו ממשיכים ללמוד מהקל וחומר שקרי של זב מטמא במגע. ומוכח שתנא זה אינו סובר כלל את דין 'דיו' ואפילו באופן שהקל וחומר אינו נפרך.

הגמרא מביאה אפשרות לדחות את ההוכחה: וְכִי תֵּימָא – ואם תאמר שלְמַגָּע שמטמא בקריו של זב לֹא אִצְטְרִיךְ – אין צורך בקל וָחוֹמֶר, משום דְּקרי של זב לֹא גָּרַע מקרי היוצא מַגְּבָרָא [– מאדם] טָהוֹר שמטמא במגע, וממילא על ידי ה'דיו' יעקר כל הקל וחומר, אין ליישב כן, שהרי אִיצְטְרִיךְ – הקל וחומר נצרך, משום דַּסְלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא – היית מעלה בדעתך לומר שכיון שלגבי טומאת קרי 'מִקְּרֵהוּ לָיְלָה' כְּתִיב בתורה (דברים כג יא), יש ללמוד מכך שמִי שֶׁקָּרָהוּ גּוֹרֵם לוֹ טומאה, קריו מטמא במגע, וְיָצָא זֶה [– הזב] שֶׁאֵין קָרָיוֹ גּוֹרֵם לוֹ טומאה אֶלָּא דָּבָר אַחֵר גָּרַם לוֹ את טומאתו, דהיינו יציאת הזיבה, ולכן קרי של זב לא יטמא אף במגע, קָא מַשְׁמַע לָן על ידי הקל וחומר שקריו היוצא מן הזב מטמא בין במגע ובין במשא, ואם היינו סוברים 'דיו' היה לנו לומר שיועיל ה'דיו' להעמיד את הקל וחומר על טומאת מגע בלבד ולא בטומאת משא, ומוכח שלשיטת תנא זה אין אומרים 'דיו' כלל. דוחה הגמרא: מִידֵּי – וכי 'מקרה לילה וְלֹא דָּבָר אַחֵר' כְּתִיב בפסוק, וכיון שאין מיעוט מפורש בפסוק, דין טומאת מגע בקרי של זב הוא ככל דין טומאת קרי ואינו נדרש מקל וחומר, ואם נאמר 'דיו' להעמיד דין טומאת קרי בזב על טומאת מגע בלבד, נמצא שה'דיו' עוקר לגמרי את הקל וחומר, ולכן אין אנו דורשים 'דיו', וכשיטת רבי טרפון.

הגמרא דנה בדברי הברייתא ששכבת זרע של זב מטמאת במגע ובמשא. מבררת הגמרא: וּמַאן תַּנָּא דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּאָמַר – מיהו התנא הסובר ששְׁכבַת זֶרַע שֶׁל זָב מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא, כשיטת ברייתא זו

המשך בעמוד קס

שריבתה בקל וחומר שקרי של זב מטמא במגע ובמשא, הלא אין זה
לֹא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלֹא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דִּתְנַן, שִׁכְבַת זֶרַע שֶׁל זָב מְמַמֵּא
בְּמַגָּע וְאֵין מְמַמֵּא בְּמַשָּׂא, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, אַף
מְמַמֵּא בְּמַשָּׂא, לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר ששכבת זרע של זב תצא **בְּלֹא**
צְחָצוּחֵי יְקָבָה – שיריים של זוב. ומבררת הגמרא, כשיטת רבי אליעזר
ודאי אין להעמיד את הברייתא, שהרי הוא סובר ששכבת זרע של זב
אינה מטמאת במשא, וגם כשיטת רבי יהושע אין להעמיד את

הברייתא, משום **שַׁעַד כָּאן לֹא קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָתָם, אֶלָּא** משום
שֶׁאִי אֶפְשָׁר לשכבת זרע שתצא **בְּלֹא צְחָצוּחֵי יְקָבָה, הָא לַאו הָכִי** –
אבל לולא טעם זה **לֹא** טימא רבי יהושע, ונמצא שהברייתא היא לא
כרבי אליעזר ולא כרבי יהושע. מסיקה הגמרא: **אֶלָּא הָאי תַּנָּא הוּא,**
דְּתַנֵּן (כלים פ״א מ״ג) לגבי דין שלשה אבות הטומאה, שרץ, שכבת
זרע וטמא מת שאינם מטמאים אלא במגע, שיש טומאות שהם
לְמַעְלָה מֵהֶן – חמורות מהן שמטמאות אף במשא, ואלו הן,

זוֹבוֹ שֶׁל זָב, וְרוּקוֹ, וְשִׁכְבַת זַרְעוֹ, וּמֵימֵי רַגְלָיו, וְדָם הַנִּדָּה, מְטַמְּאִין בֵּין בְּמַגָּע וּבֵין בְּמַשָּׂא, ומבואר כדברי הברייתא ששכבת זרע של זב מטמאת במשא. שואלת הגמרא: **וְדִלְמָא הָכָא נַמִּי** – שמא גם כאן [במשנה] הטעם הוא כדברי רבי יהושע בברייתא, **לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר** ששכבת זרע של זב תצא **בְּלֹא צִחְצוּחֵי זִיבָה,** אבל אם שכבת הזרע היתה בלי צחצוחי זיבה היא לא היתה מטמאת במשא. משיבה הגמרא: **אִם כֵּן,** שהטעם במשנה הוא מחמת צחצוחי זיבה, היה לו לתנא **לִתְנְיֵיהּ** – לשנות דין שכבת זרע **גַּבֵּי** – סמוך לדין **זוֹבוֹ, וּמַאי שְׁנָא** – מאיזה טעם **דְּקָתָנֵי לָהּ** – שנה התנא שכבת זרעו **גַּבֵּי** – סמוך **לרוּקוֹ** שהוא דין שאר מעיינות הזב, **אֶלָּא מִשּׁוּם** דְּכל דין טומאתו **אָתֵי** – נלמד **מֵרוּקוֹ** בקל וחומר, כמבואר לעיל (ע"א) שאם הרוק שהוא טהור כשיצא מאדם טהור מטמא כשיצא מזב, קל וחומר לשכבת זרע הטמאה אף כשיצאה מאדם טהור שתטמא כשיצאה מזב.

הגמרא חוזרת לדון האם יש תנא שאינו סובר דרשת 'דיו': **אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא מִדִּפְתִּי לְרָבִינָא, וְהָא** – הרי מצינו **הַאי תַּנָּא דְּלֹא דָּרִישׁ** – שאינו דורש 'דַּיּוֹ' לבא מן הדין' כלל **וְאַף עַל גַּב דְּלֹא מִפְרִיךְ קַל וָחוֹמֶר** מחמת ה'דיו', **דְּתַנְיָא, מַפָּץ** – מחצלת קנים הראויה לשכיבה, **בְּטומאה** באוהל **מֵת מִנַּיִין** שיכולה להיטמא אף שאינה בגד או כלי עור או כלי עץ. דורשת הברייתא, **וְדִין הוּא** – יש ללמוד זאת בקל וחומר, **וּמַה פַּכִּין קְטַנִּים** [– כלי חרס שפיהם צר ביותר] **שֶׁטְּהוֹרִים בְּטומאות הזָב,** אף על פי כן **מְטַמֵּא** [– נטמאים] **בְּאוהל המֵת, מַפָּץ שֶׁמְּטַמֵּא** – שנטמא **בְּמדרס הזָב** שהרי נעשה למשכב, האם **אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּטַמֵּא בְּאהל המֵת.** מבארת הגמרא: **וְקָמַיְיתִי לָהּ** – והברייתא למדה דרשא זו של טומאת מת במפץ **בֵּין לְטוּמְאַת עֶרֶב וּבֵין לְטוּמְאַת שִׁבְעָה,** וְקשה **אַמַּאי** – מדוע הברייתא מרבה גם טומאת שבעה, **אֵימָא** – נאמר **דאַהֲנֵי** – שהועיל הקַל **וָחוֹמֶר** לְרבות **טוּמְאַת עֶרֶב** במפץ, **וְאַהֲנֵי** – והועיל ה'דַּיּוֹ' **לְאַפּוּקֵי** – להוציא דין **טוּמְאַת שִׁבְעָה,** שהרי זב מטמא רק טומאת ערב, וכיון שלומדים מזב, גם מפץ שיטמא באהל המת יהיה טמא רק טומאת ערב. אלא מוכח שתנא זה אינו סובר כלל 'דיו' אף באופן שהקל וחומר אינו נעקר. משיבה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ** רבינא לרב אחא, **כְּבָר רְמָא נִיהֲלֵיהּ** – הקשה קושיא זו **רַב נַחוּמִי בַּר זְכַרְיָה לְאַבַּיֵּי, וְאָמַר לֵיהּ אַבַּיֵּי, הַתַּנָּא** בברייתא לא למד דין טומאת מת במפץ מטומאת מת של פכים קטנים, אלא **מִטומאת מַפָּץ** שנגע **בְּשֶׁרֶץ מַיְיתִי לָהּ** – הוא למד את דין מפץ בטומאת מת בגזירה שוה, כמבואר להלן. **וְהברייתא** שלמדה בקל וחומר **הָכִי קָאָמַר** – כך אמרה, **מַפָּץ בְּטומאת שֶׁרֶץ מִנַּיִין** שנטמא. **וְדִין הוּא** – יש ללמוד זאת בקל וחומר, **וּמַה פַּכִּין קְטַנִּים** – כלי חרס שפיהם צר ביותר **שֶׁטְּהוֹרִים בְּזָב,** אף על פי כן **טְמֵאִין בְּשֶׁרֶץ,** כיון ששרץ מטמא בכעדשה והוא יכול להיכנס אף בתוך פכים קטנים, **מַפָּץ שֶׁמְּטַמֵּא בְּמדרס הזָב** שהרי הוא ראוי למשכב, האם **אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא טָמֵא בְּשֶׁרֶץ.** ואין לדחותו ש'דיו לבא מן הדין להיות כנידון', כיון שגם הנלמד וגם המלמד טמאים רק טומאת ערב.

הגמרא ממשיכה לברר את דין מפץ בטומאת מת: **אֶלָּא מַפָּץ** שנטמא **בְּאהל המֵת, מִנַּיִין.** דורשת הגמרא גזירה שוה: **נֶאֱמַר 'בֶּגֶד וְעוֹר' בְּטומאת שֶׁרֶץ** (ויקרא יא לב) 'אוֹ בֶּגֶד אוֹ עוֹר', **וְנֶאֱמַר 'בֶּגֶד וְעוֹר' בְּטומאת מֵת** (במדבר לא כ) 'וְכָל בֶּגֶד וְכָל כְּלִי עוֹר', **מַה בֶּגֶד וְעוֹר הָאָמוּר בְּשֶׁרֶץ, מַפָּץ טָמֵא בּוֹ, אַף בֶּגֶד וְעוֹר הָאָמוּר בְּמֵת, מַפָּץ טָמֵא בּוֹ.**

מבררת הגמרא: על כורחנו יש לומר שהפסוק **מוּפְנֶה** [– פנוי] לדרוש ממנו גזירה שוה, כיון **דְּאִי** – שאם הוא **לֹא מוּפְנֶה, אִיכָּא לְמִפְרַךְ** – ניתן לפרוך את הגזירה שוה, **מַה לְּשֶׁרֶץ** שטומאתו חמורה **שֶׁכֵּן מְטַמֵּא** אף **בְּכַעֲדָשָׁה** שהוא פחות מכזית, **תֹּאמַר בְּמֵת** שטומאתו קלה **שֶׁהרי אֵין** הוא **מְטַמֵּא בְּכַעֲדָשָׁה אֶלָּא** רק **בִּכְזַיִת,** ואם אין פסוק שנכתב רק לצורך לימוד זה, הגזירה שוה נפרכת.

הגמרא מבארת מדוע פסוקים אלו מופנים: **לָאיֵי** [– באמת] **אַפְנוּיֵי מוּפְנֶה** – הפסוק פנוי, **מִכְּדִי** – מכיון שטומאת **שֶׁרֶץ אִתְּקַשׁ** – הוקשה לְטומאת **שִׁכְבַת זֶרַע, דִּכְתִיב** (ויקרא כב ד) **'אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ** שִׁכְבַת זָרַע' **וְגוֹ', וְסָמִיךְ לֵיהּ** – ובסמוך לו נאמר (שם ה) **'אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל שֶׁרֶץ',** ששניהם [בעל קרי והנוגע בשרץ] נאסרו באכילת קדשים, **וּכְתִיב בֵּיהּ בְּטומאת שִׁכְבַת זֶרַע** (ויקרא טו יז) **'וְכָל בֶּגֶד וְכָל עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַת זָרַע',** ומפסוק זה אנו למדים שטומאת שכבת זרע בכלים היא רק בבגד או כלי עור, ואם כן **'בֶּגֶד וְעוֹר' דְּכָתַב רַחֲמָנָא** – שכתבה התורה **בְּטומאת שֶׁרֶץ, לָמָּה לִּי,** אלא **שְׁמַע מִינָּהּ לְאַפְנוּיֵי** – שזה פסוק פנוי לצורך לימוד טומאת מת במפץ כמו טומאת שרץ במפץ, ואין לפרוך את הגזירה שוה מחמת ששרץ מטמא בכעדשה, כיון שמייתור הפסוק אנו למדים את הגזירה שוה.

שואלת הגמרא: **וְאַכַּתִּי** – ועדיין, כיון שהפסוק **מוּפְנֶה מִצַּד אֶחָד הוּא,** אם כן **הָנִיחָא** – יהיה מובן **לְמַאן דְּאָמַר** שגזירה שוה שהיא **מוּפְנֶה מִצַּד אֶחָד,** כלומר שאחד מהפסוקים מיותר, **לְמֵידִין** מזה לזה **וְאֵין מְשִׁיבִין** לפרוך את הלימוד אף אם המלמד חמור מהנלמד, וממילא **שַׁפִּיר** – מה שנלמד לטמא מפץ בטומאת מת בגזירה שוה מטומאת שרץ, נכון. **אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר** שבגזירה שוה המופנה מצד אחד **לְמֵידִין** מזה לזה **וּמְשִׁיבִין** על הלימוד אם יש פירכא, **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** – איך ניתן לומר כאן את הגזירה שוה, הלא רק הפסוק לגבי שרץ הוא מופנה, ואפשר לפרוך את הגזירה שוה מחמת ששרץ מטמא אף בכעדשה. משיבה הגמרא: לשון 'בגד ועור' דְּבטומאת **מֵת נַמִּי** – גם הוא **אַפְנוּיֵי מוּפְנֶה, מִכְּדִי** – מכיון שטומאת **מֵת אִתְּקַשׁ** – הוקשה לְטומאת **שִׁכְבַת זֶרַע, דִּכְתִיב** (ויקרא כב ד) את שניהם בסמיכות זה לזה **'וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל טְמֵא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ** שִׁכְבַת זָרַע' **וְגוֹ', וּכְתִיב בֵּיהּ בְּשִׁכְבַת זֶרַע** (שם טו יז) **'וְכָל בֶּגֶד וְכָל עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַת זֶרַע',** וממילא אנו יודעים שטומאת מת שייכת בבגד וכלי עור, ואם כן **'בֶּגֶד וְעוֹר' דְּכָתַב רַחֲמָנָא** – שכתבה התורה **בְּטומאת מֵת** (במדבר לא כ) 'וְכָל בֶּגֶד וְכָל כְּלִי עוֹר', **לָמָּה לִּי** – מדוע הוצרכה לכותבו, אלא **שְׁמַע מִינָּהּ** שהתורה כתבה אותו כדי **לְאַפְנוּיֵי** – לייתרו לצורך גזירה שוה זו, **וְהֲוֵי** – ונהייתה הגזירה שוה **מוּפְנֶה מִשְּׁנֵי צְדָדִין,** ובאופן זה אין משיבין על הגזירה שוה.

שואלת הגמרא: **הָנִיחָא** – יהיה מובן **לְמַאן דְּאָמַר 'דּוּן מִינָּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָא',** כלומר שבכל לימוד של גזירה שוה לומדים רק את הדין שעבורו נעשה הלימוד ולא את שאר פרטי הדינים, ואף שאנו לומדים טומאת מפץ במת מטומאת מפץ בשרץ, איננו לומדים את שיעור הטומאה, ולכן בטומאת שרץ המפץ נטמא בטומאת ערב ובטומאת מת המפץ נטמא טומאת שבעה, **אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר 'דּוּן מִינָּהּ וּמִינָּהּ',** כלומר שבכל לימוד של גזירה שוה לומדים את כל פרטי הדינים שבמלמד, יש להקשות, **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** – מה מועיל ללמוד טומאת מפץ במת מטומאת מפץ בשרץ, הרי טומאת שרץ היא רק טומאת ערב, וכן יהיה הדין גם בטומאת מפץ במת. משיבה הגמרא: **אָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא** (במדבר לא כד) בטומאת מת **'וְכִבַּסְתֶּם בִּגְדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי** וּטְהַרְתֶּם', ולומדים מהמילה 'וטהרתם' שהיא מיותרת **שכָּל טֻמְאוֹת שֶׁאַתֶּם מְטַמְּאִין בְּמֵת לֹא יְהוּ פְּחוּתִין מִשִּׁבְעָה** ימים, ואם כן יש גזירת הכתוב שמפץ שנטמא בטומאת מת טמא שבעה ימים.

הגמרא דנה בקל וחומר נוספים לגבי חיוב שאר המזיקים. שואלת הגמרא: אם איננו למדים לחייב קרן בחצר הניזק בנזק שלם, נדרוש קל וחומר להיפך, **וּתְהֵא שֵׁן וָרֶגֶל חַיָּיב** אף **בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, מִקַּל וָחוֹמֶר, וּמַה קֶּרֶן שֶׁהזיקה בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק** הבעלים **אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא חֲצִי נֶזֶק** כדין כל נזק משונה, ואף על פי כן אם הזיקה **בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חַיֶּיבֶת, שֵׁן וָרֶגֶל שֶׁאם** הזיקו **בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק** הבעלים **מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם** האם **אֵינוֹ דִּין שֶׁאם** הזיקו **בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חַיָּיב.** משיבה הגמרא: **אָמַר קְרָא** (שמות כב ד) **'וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר',** שחיוב שן ורגל הוא רק כשהזיקו בשדה אחר, **וְלֹא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים.**